

مبطلات و مفاسد نماز

ديپازيت: الحاج محمد شاه (پيمانه) سويدي

Ketabton.com

۱۳۹۷

تتبع، نگارش و نوشته از:

الحاج امين الدين « سعیدی - سعيد افغانی »

و داکتر صلاح الدين « سعیدی - سعيد افغانی »

www.masjed.se

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبطلات و مفاسد نماز

- 1- برخی از موارد یکه موجب بطلان و فساد نماز میگردد عبارتند از :
  - سخن گفتن با دیگران.
  - خندیدن و گریه کردن
  - خوردن و نوشیدن
  - کشف عورت
  - انحراف از جهت قبله
  - شکسته شدن وضوء
- یقین در باطل شدن وضوء (این بدین معنی است که برای نماز گزار یقین حاصل گردد که وضویش باطل شده و لذا نماز بدون وضو باطل است):
ولی برای توضیح بیشتر به حدیثی که عباد بن تمیم از کاکایش روایت فرموده آمده است : «لَا يَنْفَتِلُ - أَوْ لَا يَنْصَرِفُ - حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا» «تا صدایی نشنود یا بویی را احساس نکند(از نماز) منصرف نشود». متفق علیه .
- 2- ترک کردن قصدی رکنی از ارکان نماز ، و یا هم ترک کردن بدون عذر شرطی از شروط نماز .
رسول الله صلی به شخصی که ارکان نماز را بطور کامل و دقیق و صحیح انجام نداد برایش گفت : «إِرجع فصل فإنك لم تصل» «برگرد و نماز بخوان زیرا تو نماز نخوانده‌ای». متفق علیه
هكذا رسول الله صلی الله علیه وسلم به شخصی که به اندازه درهمی از پشت پایش خشک مانده بود، دستور داد که وضو و نمازش را اعاده کند. ابوداود.
- 3- خوردن و آشامیدن عمدی :
ابن منذر می‌گوید : علماء اجماع کرده‌اند بر اینکه اگر کسی در نماز فرض، عمداً بخورد یا بیاشامد لازم است نمازش را دوباره اعاده کند. الإجماع (40).
- 4- حرف زدن عمدی بدون مصلحت در نماز :
از زید بن أرقم روایت است : «كنا نتكلم في الصلاة يكلم الرجل منا صاحبه و هو إلى جنبه في الصلاة، حتى نزلت : « وَ قُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ » فَأمرنا بالسكوت و نهينا عن الكلام) «در نماز با هم صحبت می‌کردیم، مردی از ما با کسی که کنارش نماز می‌خواند صحبت می‌کرد تا آیه « وَ قُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ » نازل شد، سپس به سکوت امر شدیم و از صحبت کردن (در نماز) منع شدیم». (متفق علیه).
- 5- خندیدن :
ابن منذر نقل کرده که خندیدن، به اجماع علماء نماز را باطل می‌کند. الإجماع (40).
- 6- عبور زن بالغ، خر یا سگ سیاه از بین سجده‌گاه نماز گزار و ستره اش : به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم: « إذا قام أحدكم يصلي، فإنه يستتره إذا كان بين يديه مثل آخرة الرجل فإذا لم يكن بين يديه مثل آخرة الرجل فإنه يقطع

صلاته الحمار و المرأة والكلب الأسود» «هرگاه یکی از شما نماز خواند و در مقابل او چیزی مانند پشתי پالان شتر وجود داشت، برای او ستره به حساب می‌آید و اگر در مقابلش چیزی مانند پشתי پالان شتر وجود نداشت، عبور زن، خر و سگ سیاه نمازش را باطل می‌کند». (مسلم)

مفسدات نماز:

- 1- دعا کردن همانند حرفهای مردم
- 2- آه و اوه گفتن وناله کردن مگر از یاد بهشت یا جهنم.
- 3- با صدا گریه کردن از درد یا مصیبت مگر از یاد بهشت یا جهنم .
- 4- اصلاح نماز کسی غیر از امام خویش کردن
- 5- جواب دادن عطسه کننده با «یرحمك الله» (که شامل حرف زدن به صورت عام بوده میتواند.)
- 6- جواب دادن، اگر چه با ذکر باشد.
- 7- قصدا سلام دادن .
- 8- جواب سلام دادن
- 9- بدون عذر گلو را باز کردن
- 10- با صدا خندیدن
- 11- به عمد حدث رساندن
- 12- ترك کردن یکی از ارکان بدون قضا و شرایط بدون عذر
- 13- خوردن
- 14- نوشیدن
- 15- سجده کردن بر چیز نجس
- 16- عمل کثیر
- 17- نماز دیگری را شروع کردن
- 18- برهنه شدن عورت
- 19- بیهوش شدن
- 20- قرائت از روی قرآن کریم در نماز های فرضی

یادداشت:

اگر یکی از مفسدات در نماز پیدا شود نماز دوباره خواند شود.

مکروهات نماز :

در وقت نماز ساعت تیری کردن با لباس، چیدن سنگهای جای سجده از یک دفعه اضافه، انگشتان را در یکدیگر داخل کردن یا تق تق کشیدن آنها، تاب دادن موها یا لباس، به دیگر طرف دیدن، به رانها نشیستن، در وقت سجده ارنجها را به زمین ماندن، قبل از امام به رکوع یا سجده رفتن ویا کدام عمل دیگر انجام دادن، طویل نمودن قرائت رکعات دوم از اول، تنگ شدن وضو، و همچنین اگر زیات گرسنه باشد اول باید طعام را صرف نماید.

گریه کردن در نماز:

علماء میگویند چنانچه گریه کردن بر انسان غلبه نکند بگونه ایکه صدایش بالا نرود، نماز را باطل نمی کند. حال این گریه بدلیل خشیت در نماز باشد یا به سبب مصیبتی وارده بر او باشد.

اما اگر گریه در نماز همراه با صوت باشد؛ (از دو حالت خالی نخواهد بود):

اول:

اگر شخص نمازگذار به سبب شنیدن مصیبتی گریه نماید و صدایش را بلند کند نماز وی باطل می شود ولی اگر گریه بر او غلبه کرد ولی همراه با صوت نبود نماز صحیح است. ان شاءالله.

دوم:

اما چنانکه گریه به سبب خشوع باشد در این مورد ممانعتی نیست (هرچند که همراه با صوت باشد)، زیرا این امر از صفات مؤمنان خاشع است، حال فرق نمی کند که حالت گریه در حال سجده باشد یا یکی از هیئات نماز باشد، الله تعالی می فرماید: « وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا » [الإسراء: 109]. آنها (بی اختیار) به زمین می افتند و گریه می کنند؛ و (تلاوت این آیات، همواره) بر خشوعشان می افزاید.

در روایات اسلامی محدثین مینویسند که پیامبر صلی الله علیه وسلم و صحابه و سلف صالح در نمازشان از ترس و خشیت باری تعالی گریه می کردند.

شیخ ابن جبرین رحمه الله در این زمینه می گوید:

« گریه مسنون و مستحب به هنگام شنیدن قرآن است و یا بهنگام شنیدن خطبه و وعظ و مانند آنها ، چنانکه الله تعالی می فرماید: « إِذَا تُلِّيَ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا » (مریم 58) (آنها کسانی بودند که وقتی آیات خداوند رحمان بر آنان خوانده می شد به خاک می افتادند، در حالی که سجده می کردند و گریان بودند.)

و همچنین اهل سنن از عبدالله بن الشخیر روایت می کنند که گفت: « رأیت رسول

الله - صلی الله علیه وسلم - یصلی، وفي صدره أزيز كأزيز المرجل من البكاء»

رسول الله صلی الله علیه وسلم را دیدم در حالیکه نماز می گزاردند و سینهء

مبارک مانند آواز دیگ « از گریه» صدائی داشت.

پس اگر گریه به سبب خشیت و ترس الهی باشد نماز را باطل نمی کند و همچنین

به هنگام شنیدن قرآن (در نماز یا غیر آن) زیرا این امر بر انسان غلبه می کند و

امکان جلوگیری از آن وجود ندارد ولی جایز نیست که عمدا صدای خود را بالا

بردهمچنانکه نبایست در آن (گریه در نماز) مباحثات کرد و به قصد تمجید و شهرت

بین مردم گریه نمود زیرا این امر ریا است که اعمال آدمی را باطل می کند.

(فتاوی ابن جبرین شماره 7384).

بنابراین گریه کردن به سبب خشیت در نماز باعث باطل شدن آن نمی شود و

جایز و حتی مستحب است و همانطور که در فوق یادآور شدیم: پیامبر صلی الله

علیه وسلم و صحابه در نماز گریه می کردند:

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. قَالَ: «أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَصَلِّي وَلَجُوفِهِ أَرْيَضٌ كَأَرْيَضِ الْمَرْجَلِ مِنَ الْبُكَاءِ.» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. وَالتِّرْمِذِيُّ أَيْضًا. وَرَوَاهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ شَخِيرٍ. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. رَوَيْتُ عَنْهُ رَوَايَةً شَدِيدَةً فِيهَا «عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَخِيرٍ. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. قَالَ: «أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَصَلِّي وَلَجُوفِهِ أَرْيَضٌ كَأَرْيَضِ الْمَرْجَلِ مِنَ الْبُكَاءِ.» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. وَالتِّرْمِذِيُّ أَيْضًا. وَرَوَاهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ شَخِيرٍ. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. رَوَيْتُ عَنْهُ رَوَايَةً شَدِيدَةً فِيهَا»

چون مریضی پیامبر صلی الله علیه وسلم شدت گرفت برایش از نماز گفته شد، فرمود: ابوبکر را بگوئید تا برای مردم نماز گزارد. عایشه رضی الله عنها گفت: وی انسان نرم دل است و وقتی قرآن بخواند گریه بر وی غالب شود. آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود: وی را بگوئید تا بر مردم نماز گزارد. در روایتی از عایشه رضی الله عنها آمده که گفتم: وقتی ابوبکر به جایان ایستاده شود، از شدت گریه مردم صدای او را نمی شنوند.

حَدِيثُ الْعَرَبِاضِ بْنِ سَارِيَةَ . رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونَ . حَدِيثٌ عَرَبِاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهَا كَتَبَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَأْيِ مَا مَوْعِظَةُ أَيْ فَرَمُودُ أَنَّهَا دَلَّهَا مِنْ أَنَّ هِرَاسَانَ شَدَّ وَنَظَرَ فِيهَا مِنْ أَنَّ اشْكَبَارًا.

خواب رفتن در حین ادای نماز؟!!

در مورد خواب رفتن در حین نماز ، باید احتیاط کرد ، خواب یکی از موارد است که در بسیاری از موارد حتی برخی از خواب ها موجب بطلان وضو هم میگردد، نه هر خوابی ! بطور مثال اگر خواب خفیفی بالای انسان غلبه کند ، در این صورت ناقض وضو نمی باشد ، ولی در صورتیکه انسان را خواب عمیق گرفت ، حکم فقها همین است که وضو باطل و نماز گزار باید به تجدید وضو اقدام نماید .

ولی برخی از علماء بدین عقیده اند که : اگر شخص هنگام خواب مقعد وی (سورین های مصلی) بر زمین چسبیده باشد، خواب او در هر حالتی که باشد ناقض وضو نخواهد بود در غیر اینصورت خواب اگر خفیف هم باشد ناقض وضو می باشد.

ولی صحیح آنست که خواب عمیقی که با آن شعور و ادراک باقی نماند، خواه مقعد به زمین چسبیده باشد یا خیر ناقض وضو است نه خواب خفیف. به دلیل حدیث صفوان بن عسال که گفت : « کان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفْرًا أَنْ لَا نَنْزِعَ خَفَائِنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ، إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ، لَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ » (پیامبر صلی الله علیه وسلم به ما دستور می داد که در مسافرت خف هایمان را به مدت سه شبانه روز به خاطر مدفوع، ادرار و خواب در نیاوریم، مگر در حالت جنابت) (نسائی(1/84).

در این حدیث، پیامبر صلی الله علیه وسلم بین خواب و ادرار و مدفوع (برای باطل شدن وضو) فرقی قایل نشده است.

همچنان در حدیثی از علی رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «العین و کاء السه فمن نام فلیتوضا» «چشم بند مقعد است، پس هر کس خواب رفت وضو بگیرد». ابن ماجه (477).

و معنی آن این است که بیداری، بند مقعد و محافظ آن است، چون شخص در بیداری آنچه از او خارج شود را، احساس می‌کند. نیل الأوطار (1/242). اما در مورد شخصیکه آنرا در نماز خواب ببرد، فرق نمیکند که به چه دلیل باشد. حکم شرعی در این مورد عبارت است:

- اگر خواب عمیق باشد بگونه‌ایکه بعد از بیدار شدن متوجه شود که مدت زمانی گذشته، در آنصورت باید دوباره وضو بگیرد و از نو نمازش را بخواند زیرا نمازش را کامل نخوانده و احتمال نقض وضویش نیز وجود دارد. و اگر هنگام بیدار شدن وقت نماز گذشته بود باز باید بلافاصله وضو بگیرد و نماز خود را همان لحظه ادا کند.

- اما اگر خواب وی خفیف بود و بیشتر حالت خواب آلودگی داشت؛ در آنصورت این چرت یا خواب خفیف ممکن است باعث شود تا رکنی از ارکان نماز یا انجام نشود یا ناقص انجام شود که در هنگام بهوش آمدن باید آن رکن را از نو بجای آورد.

و اگر ترک واجبی کرده باشد باز با بهوش آمدن نیاز به جبران است. بعد در انتهای نماز باید قبل از سلام دادن دو سجده ی سهو ببرد.

بستن چشمها در نماز :

برخی از نماز گزاران عادت دارند که در وقت نماز بخصوص در وقت قیام و سجده، چشم های خویش را می بندند، جمهور علماء در این مورد متفق القول اند که: بستن چشمها در نماز مکروه است، زیرا مخالف سنت پیامبر صلی الله علیه و سلم میباشد و احتمال دارد سبب خواب شود، و سنت آنست که در نماز چشمانش باز باشد و نگاه و توجه نماز گزار باید به سجدهگاه باشد الی در حالت رکوع که نگاهش خویش را نماز گزار بین دو پایش میاندازد و البته در هنگام تشهد نگاهش خویش را به انگشت اشاره دست راستش داشته می باشد. بنابراین کسانی که در نماز چشمان خود را می بندند در حقیقت این سنتها را ترک نموده اند.

ولی علماء میگویند که اگر فتنه ای هنگام نماز جلو چشم نماز گزار باشد مانند زنان عریان، مزخرفات، و از این قبیل مسائل حرام، و هیچ امکان دیگر نباشد که چشم ها از دیدن این محرّمات در حذر باقی بماند، جز با بستن چشمها، در این وضعیت فقها بهتر میدانند که چشم ها باید بسته شود.

همچنین فقها فرموده اند که اگر جلوی چشمان نماز گزار اموراتی بودند که باعث تشویش یا کاهش خشوع وی می شدند در آنصورت بستن چشمها نه تنها مکروه نیست بلکه بهتر آنست تا برای بدست آوردن خشوع چشمهایش را ببندد.

کشیدن صدای از انگشت در وقت نماز

قبل از همه گفت که طب امروزی بدین عقیده است که کشیدن صدای انگشتان

یعنی ترق ترق کردن انگشتان از لحاظ صیحی کاری خوبی نبوده و نباید فراموش کرد که این عمل و عادت در سن پیری باعث لرزش دست ها میگردد. ولی کشیدن صدای انگشتان یا به اصطلاح (ترق ترق کردن انگشتان) در حال نماز به اتفاق علماء مکروه است و اگر احياناً این ترق وترق انگشتان از حال نورمال، زیاد و تکراری شود، خطر فاسد شدن نماز ه وجود دارد، زیرا این امر باعث تشویش و مشغله در نماز خواهد شد.

از شعبه خدمتکار ابن عباس روایت است که گفت: «**صلیت الی جنب ابن عباس ففقت اصابعی، فلما قضیت الصلاة، قال: لا ام لک!! اتفقع اصابعک و انت فی الصلاة؟**» (ابن ابی شیبیه (334/2) و البانی در الارواء آنرا حسن دانسته است). یعنی: کنار ابن عباس نماز خواندم و انگشتانم را خم نمودم (و صدا داد)، هنگامی که نماز را تمام کردم، گفت: این کار شایسته تو نیست، آیا انگشتانت را (با خم نمودن) به صدا در می آوری در حالیکه در حال نماز خواندن هستی؟! بنابراین این عمل در نماز نهی شده است زیرا باعث کم شدن خشوع در نماز و باعث پرت شدن هواس می شود، و اصلاً عملی بیهوده و عبث است لذا برخی از علما تکرار بیش از حد آنرا موجب باطل شدن نماز می دانند.

البته برخی از علما حتی این عمل را برای کسی که در مسجد و منتظر نماز است نیز مکروه دانسته اند و خارج از نماز آنرا بجز برای نیاز باز مکروه دانسته اند.

حرکت در نماز و باز کردن دروازه خانه

قبل از همه باید گفت در نماز روبرو قبله (بیت الله شریف) استاد شدن فرض است. اگر کسی در وقت نماز خواندن روی خود را به دیگر طرف بگرداند نمازش باطل میگردد، و اگر احياناً نمازگزار در دشت، صحرا، جنگل و یا در بین کوهها باشد و جهت قبله برایش معلوم نباشد، و گسی دیگری هم نباشد که جهت قبله را معین کند، درینصورت به هر طرفیکه دلتان گواهی داد به همان طرف نماز باید خوانده شود.

ولی زمانیکه نمازگزار در خانه باشد و دروازه خانه زنگ زده شود و در خانه کسی نباشد نماز گزار میتواند در (دروازه) خانه را باز کند و یا خیر؟

در مورد واقع شدن همچو حالات حکم اسلامی همین است که باز کردن دروازه خانه در نماز های نفلی گنجایش دارد، این بدین معنی است که نماز گزار میتواند، نماز نفلی خویش را قطع و در (دروازه) خانه را باز نماید.

ولی اگر نماز گزار در حالی ادای نماز فرض باشد، نباید عجله کند، اولاً نماز خویش را تمام نموده و بعد از آن به باز کردن دروازه اقدام نماید.

ولی اگر باز هم احساس کند که حادثه ای مهمی به وقوع پیوسته است نماز گزار (مرد) میتواند شخص متذکره را با گفتن « سبحان الله » و یا (زن) « یا کف زدن » شخص را متوجه و یا با خبر سازد که مصروف نماز خواندن است، و نمیتواند به باز کردن دروازه اقدام کند.

طوریکه: « رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «أَتَمَّا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ؛ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُقِلْ: سُبْحَانَ اللهِ» (دست زدن) در نماز (مخصوص زنان

است؛ و اگر کسی از مردان در نماز چیزی برایش پیش بیاید، باید سبحان الله بگوید.» (بخاری (1218) و مسلم (421)). ولی با آنهم اگر مساله با تسبیح یا دست زدن بعثت دوری و عدم شنیدن کارساز گار نباشد، و ضرورت به جواب دادن و یا عمل، شرع در این مورد کدام ممانعت نمی بیند.

نمازگزار میتواند نماز خویش را قطع بخصوص اگر نماز گزار در حال نماز نفلی باشد، و اگر در حال خواندن نماز فرضی است و ملاحظه فرمود که به سبحان الله و دست زدن فایده ای بدست نمایاید، نماز فرض خویش را هم میتواند قطع نماید. و باز نماز فرض خویش را از سر بخواند. (تفصیل جزئیات موضوع را در فتاوی المرأة. شیخ ابن باز صفحه (60-59) میتوان مطالعه فرماید.)

عدم تمرکز در نماز موجب بطلان آن می شود؟

نباید فراموش کرد که یکی از علل بطلان نماز عدم تمرکز در نماز است، اگر نمازگزار در حین نماز همه ای ارکان نماز را، و بخصوص قرائت سوره فاتحه را بطور کامل و صحیح مراعات نماید، نماز ان شاءالله قبول است ولی هرچقدر خشوع در نماز بیشتر باشد ثواب آن نیز بیشتر است.

برای یک نماز گزار مهم اینست که در درجه اول همه ارکان را بجای آورید و اذکار وارده در نماز را درست بخواند، فاتحه از اول الی آخر آن بدون ترک نموده آیه همانطوریکه قبلاً گفتیم نمازش قبول است، ولی اگر در نماز نمازگزار خشوع کافی نداشته باشید و متوجه کلمات آن نشوید نماز اش قبول است ولی ثواب آن کم می شود.

چنانکه در حدیث وارد است که: از عمار بن یاسر رضی الله عنه روایت است که می گوید: من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که می فرمودند: «همانا فردی که نماز می خواند در حالی که نمازش برای وی چیزی، مگر به اندازه ی یک دهم، یک نهم، یک هشتم، یک هفتم، یک ششم، یک پنجم، یک چهارم، یک سوم، و یا نصف آن نوشته نمی شود.»

این حدیث را ابو داود (127/1) و بیهقی (281/2) و احمد (319، 321/4) از دو روایت که یکی از آنها را عراقی صحیح دانسته است. و ابن حبان در کتاب صحیح خودش چنانکه در الترغیب (184/1) روایت کرده است.

پایان

مبطلات و مفاسد نماز

تتبع، نگارش و نوشته از:

امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»

وداکتر صلاح الدین «سعیدی - سعید افغانی»

ادرس ارتباطی:

saidafghani@hotmail.com
strategicstudies@yahoo.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**